

Borgen barnehage

Års- og utviklingsplan 2020-2021

INNHALDSOVERSIKT

	Sidetall
Innledning Barnehagens formålsparagraf.	3
Barnehagens verdigrunnlag Barn og barndom. Demokrati. Mangfold og gjensidig respekt. Likestilling og likeverd. Bærekraftig utvikling. Livsmestring og helse.	3-4
Barnehagens formål og innhold Barnehagen skal ivareta barns behov for omsorg. Barnehagen skal ivareta barns behov for lek. Barnehagen skal fremme danning. Barnehagen skal fremme læring. Barnehagen skal fremme vennskap og fellesskap. Barnehagen som kulturarena.	4-5
Barns medvirkning Barnehagens visjon.	6
Barnehagens fellesprosjekt 2020-2021 Årshjul for prosjektarbeid for det pedagogiske arbeidet.	7-8
Barnehagen som pedagogisk virksomhet Pedagogiske møtearenaer. Planlegging Vurdering Dokumentasjon Progresjon	9
Overganger Tilvenning av barn i barnehagen. Overgangen barnehage / skole	9-10
Samarbeid mellom hjem og barnehage	10
Forebyggende arbeid Tidlig innsats. Tverrfaglig forebyggende team. Tiltaksteam. BTI – Bedre tverrfaglig innsats.	11
Utviklingsplan 2020-2021 Kommunedelplan oppvekst – hovedmål for planperioden. Språkutvikling og språkmiljø. Barnehagens digitale praksis. Barnehagebasert kompetanseutvikling (BAKOM). Barnehagens hovedmål. Rammeplanens fagområder.	12 13
Vedlegg 1 - Resultatmål 0 - 1 åringen 1 - 2 åringen 2 - 3 åringen 3 - 4 åringen 4 - 5 åringen 5 - 6 åringen	14-32
Vedlegg 2 - Årshjul	33-34
Vedlegg 3 - Møteplan	35

Innledning

Alle barnehager er pålagt å utarbeide en årsplan som skal synliggjøre barnehagens pedagogiske arbeid.

Årsplanen har flere viktige funksjoner:

- Den skal være et arbeidsredskap for barnehagepersonalet til å styre virksomheten i en bevisst og uttalt retning.
- Den skal være et utgangspunkt for foreldrene til å kunne påvirke innholdet i barnehagen.
- Den skal være et utgangspunkt for det kommunale tilsynet med barnehagen.
- Den skal gi informasjon om det pedagogiske arbeidet til eier, politikere, samarbeidspartnere og andre interesserte.

I Ørland kommune utarbeides års- og utviklingsplaner for alle enheter i oppvekst. Planene bygger på statlige og kommunale føringer, og for barnehagen gjelder dette:

- Lov om barnehager
- Rammeplan
- Kommunedelplan for oppvekst
- Budsjett og handlingsplan
- Strategi – Kompetanse for framtidens barnehage

Kommunale føringer:

- Handlingsplan for Tidlig innsats og Tverrfaglig samhandling
- Gode overganger i opplæringsløpet
- Målekort for oppvekst
- Budsjett

BARNEHAGENS FORMÅLSPARAGRAF

Barnehagen skal i samarbeid og forståelse med hjemmet ivareta barnas behov for omsorg og lek, og fremme læring og dannelse som grunnlag for allsidig utvikling. Barnehagen skal bygge på **grunnleggende verdier** i kristen og humanistisk arv og tradisjon, slik som respekt for menneskeverdet og naturen, på åndsfrihet, nestekjærlighet, tilgivelse, likeverd og solidaritet, verdier som kommer til uttrykk i ulike religioner og livssyn og som er forankret i menneskerettighetene.

Barna skal få utfolde skaperglede, undring og utforskertrang. De skal ta vare på seg selv, hverandre og naturen. Barna skal utvikle grunnleggende kunnskaper og ferdigheter. De skal ha rett til medvirkning tilpasset alder og forutsetninger.

Barnehagen skal møte barna med tillit og respekt, og anerkjenne barndommens egenverdi. Den skal bidra til trivsel og glede i lek og læring, og være et utfordrende og trygt sted for fellesskap og vennskap. Barnehagen skal fremme demokrati og likestilling og motarbeide alle former for diskriminering.

Vårt verdigrunnlag

Barnehagen og skolen må gi barn og unge den dannelsen og utdannelsen de trenger for å mestre fremtiden. Her skal de få formidlet og ta del i de grunnleggende verdiene samfunnet vårt er tuftet på. Alle barn og elever skal oppleve tilhørighet og likeverd, og barnehage og skole skal sørge for at alle i størst mulig grad er en del av et inkluderende læringsmiljø.

Barnehagens verdigrunnlag er forankret i barnehagelovens §1 og danner grunnlaget for personalets holdninger og handlinger i møte med barn, foreldre og medarbeidere.

Gjennom vårt verdigrunnlag kommer synet på barn/barndom, betydningen av barns lek og læring og barns vilkår for dannelse til uttrykk. Våre verdier og prinsipper er tuftet på profesjonalitet, anerkjennelse, respekt og toleranse, nestekjærlighet. Barnehagens verdigrunnlag skal formidles, praktiseres og oppleves i alle deler av barnehagens pedagogiske arbeid.

BARN OG BARNDOM

Barnehagen skal anerkjenne og ivareta barndommens egenverdi. Barnehagen er også en

forberedelse til aktiv deltakelse i samfunnet og bidrar til å legge grunnlaget for et godt liv. Barnehagens arbeid med omsorg, danning, lek og læring vil komme til uttrykk gjennom det pedagogiske innholdet i hverdagens her- og nå-situasjoner og i strukturerte planlagte aktiviteter. Lek og samvær med andre barn og voksne vil gi mangfoldige og følelsesmessige opplevelser, og vil gi muligheter til å knytte vennskapsbånd. Gjennom vennskap og lek vil barna utvikle sosiale, kognitive og språklige ferdigheter. Vennsapsrelasjoner er av stor verdi for barn når det gjelder trivsel, mestring og sosial utvikling.

DEMOKRATI

Gjennom å delta i barnehagens fellesskap skal barna få mulighet til å utvikle forståelse for samfunnet og den verden de er en del av. Borgen barnehage skal fremme demokrati og være et inkluderende fellesskap der alle får anledning til å ytre seg, bli hørt og delta.

MANGFOLD OG GJENSIDIG RESPEKT

I Borgen barnehage skal barna få oppleve at det finnes mange måter og tenke på. Samtidig skal barnehagen gi felles erfaringer og synliggjøre verdien av fellesskap.

LIKESTILLING OG LIKEVERD

Borgen barnehage bygger sin virksomhet på prinsippet om likestilling og ikke-diskriminering, og gjennom dette skal vi bidra til at barna møter og skaper et likestilt samfunn. Alle skal ha like muligheter til å bli sett, hørt og oppmuntret til å delta i fellesskap og i alle aktiviteter i barnehagen.

BÆREKRAFTIG UTVIKLING

Bærekraftig utvikling handler om at mennesker som lever i dag, får dekket sine grunnleggende behov uten å ødelegge fremtidige generasjoners mulighet til å dekke sine. Barnehagen skal bidra til at barna kan forstå at dagens handlinger har konsekvenser for fremtiden.

LIVSMESTRING OG HELSE

Barnehagen skal ha en helsefremmende og forebyggende funksjon og bidra til å utjevne sosiale forskjeller. Videre skal barnehagen bidra til barnas trivsel, livsglede, mestring og følelse av egenverd og forebygge krenkelser og mobbing. Sunne måltider skal tilbys i henhold til helsemyndigheters anbefalinger.

Barnehagen skal bidra til å gi alle barn like muligheter til helse og et godt liv. Personalet skal ha kunnskap om betydningen av sunne levevaner og om hvordan det kan tilrettelegges for gode aktivitets- og kostvaner i samarbeid med hjem, helsestasjon og tannhelsetjenesten. Det skal legges til rette for daglig fysisk aktivitet for alle aldersgrupper i barnehagen.

Barnehagens formål og innhold

BARNEHAGEN SKAL IVARETA BARNES BEHOV FOR OMSORG

Omsorg er en forutsetning for barnas trygghet og trivsel, og for utvikling av empati og nestekjærlighet. Barnehagen skal aktivt legge til rette for omsorgsfulle relasjoner mellom barn og personalet og mellom barna, som grunnlag for trivsel, glede og mestring.

BARNEHAGEN SKAL IVARETA BARNAS BEHOV FOR LEIK

Barns lek og vennskap gir dem sosialiseringserfaringer som ingen andre relasjoner kan gi. Barns samvær med venner kjennetegnes av emosjonell nærhet og av at barna er oppmerksomme på rettferdige løsninger, på gjensidighet og på deling. Å få delta i lek og få venner er grunnlaget for barns trivsel og meningsskaping i barnehagen. Vennskap og tilrettelegging for gode relasjoner er en forutsetning for god læring og opplevelse av glede og mestring. Leiken skal ha en sentral plass i barnehagen, og leikens egenverdi skal anerkjennes. Hos oss er det viktig at personalet bidrar til å fremme et inkluderende miljø der alle barn kan delta i lek og erfare glede i lek. Dette krever at personalet observerer, analyserer, støtter og deltar i og beriker leiken på barnas premisser.

BARNEHAGEN SKAL FREMME DANNING

I barnehagen skal barna få delta i beslutningsprosesser og utvikling av felles innhold. Barna skal støttes i å uttrykke synspunkter og skape mening i den verden de er en del av. Gjennom samspill, dialog, lek og utforsking skal barnehagen bidra til at barna utvikler kritisk tenkning, etisk vurderingsevne, evne til å møte motstand og utvikler en handlingskompetanse som kan bidra til endringer. I Borgen barnehage skal personalet

utfordre barnas tenkning og invitere dem inn i utforskende samtaler.

BARNEHAGEN SKAL FREMME LÆRING

Læringsmiljøet i barnehagen skal tilrettelegges ut fra barna sine interesser og behov, og skal innby til undring og utforskning. Vi legger vekt på et læringsmiljø hvor alle barn opplever glede og mestring i kommunikasjon og samspill med andre. I barnehagen skal barna oppleve et stimulerende miljø som støtter opp om deres lyst til å leike, utforske, lære og mestre. En av personalets viktigste oppgaver i denne sammenheng er å sørge for et inkluderende fellesskap, samt å legge til rette for at barn kan bidra til egen og andres læring.

BARNEHAGEN SKAL FREMME VENNSKAP OG FELLESSKAP

I barnehagen skal barna utvikle seg i trygge omgivelser. Hvordan personalet støtter barna når de deltar i barnehagehverdagen, bygger relasjoner til hverandre, inngår i samspill, leiker og knytter vennskapsbånd er sentralt. Barnas sosiale utviklingsprosess skal foregå med hjelp av empatiske, deltakende ansatte med god relasjonskompetanse. Personalet har ansvar for å bidra til at barna får dekket sine primære behov som omsorg, trygghet, respekt og tilhørighet. Det krever ansatte som er nær og tilgjengelig. Personalets holdninger, kunnskaper og ferdigheter til å møte og forstå barn, hjelpe barn og forstå og bidra i barns dannelsesprosess i samarbeid med hjemmet er en viktig oppgave. Å reflektere over og vurdere egen praksis sammen med andre, foreta justeringer og arbeide målrettet er nødvendig for å øke kvaliteten i barnehagen. Arbeidsmetoder som brukes er praksisfortellinger og dokumentasjon av «beste praksis».

Barnehagen er en organisasjon i kontinuerlig utvikling og endring i takt med samfunnsutviklingen for øvrig. Vi bygger hele tiden på verdiplattformen som skal være styrende for arbeidet i hverdagen.

I Borgen barnehage har vi sterkt fokus på samhandlingsmiljøet mellom barn og ansatte. Vi ønsker å være oppmerksomt tilstede slik at vi kan lytte, se, forstå, hjelpe, støtte, motivere og selv lære.

Gjennom barnehagens samfunnsmandat skal vi gi barna gode lærings- og utviklingsmuligheter, og

det klarer vi ved å alltid være tilstede med hele oss.

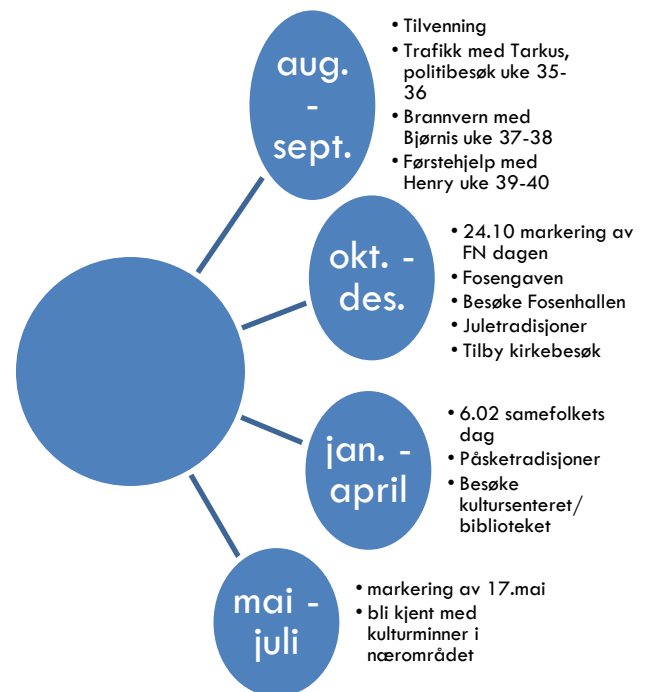
BARNEHAGEN SOM KULTURARENA

Barnehagen er en **kulturarena** der barna blir kjent med kulturminner i lokalmiljøet.

Austråttborgen, Austråttlunden og Austråttkanonen er kulturminner i nærmiljøet. Vi besøker kulturarenaer som Fosenhallen og Ørland kultursenter. Tradisjoner ivaretas med markering av høytider som jul, påske og 17. mai. Vi tilbyr kirkebesøk før jul. 6. februar markerer vi samefolkets dag.

24. oktober markerer vi FN-dagen.

Barna uttrykker seg estetisk gjennom kunst, sang, dans, drama, musikk m.m

Barns medvirkning

Barns mulighet til medvirkning har stor betydning for barnets relasjon til seg selv og omgivelsene. Hvordan omgivelsene responderer og forstår barnet, påvirker barnets utvikling. Det skal legges vekt på at medvirkningsprosesser skjer innenfor et fellesskap og gjennom deltakelse i ulike relasjoner. Det handler om barnets rett til å få støtte til å uttrykke seg, bli synlig og delta aktivt i sosiale sammenhenger. Vi jobber for at alle barn skal ha innflytelse og innvirkning på sin hverdag, at de erfarer at de er noen og at de selv har mulighet til å gjøre noe med sin egen situasjon og liv. Dette krever at de ansatte evner å se og tolke barnas verbale og kroppslige uttrykk på en tydelig og ansvarlig måte. Gjennom å bruke prosjekt som metode i det pedagogiske arbeidet i barnehagen, vil man finne ulike muligheter å ivareta barns medvirkning på.

BARNEHAGENS VISJON

Der barnas stemmer høres.

For å jobbe i retning av visjonen vår vil vår pedagogiske plattform være tuftet på:

1. **barns medvirkning, verdiplattformen; profesjonalitet, anerkjennelse, respekt og toleranse, nestekjærlighet.**
2. **læring og danning, nysgjerrighet og utforskning, lek og glede, vennskap og gode relasjoner, inkludering og mangfold.**
3. **mestring og god selvfølelse. Det handler om å bli den beste utgaven av seg selv.**

Prosjekt som metode i det pedagogiske arbeidet

Prosjekt kommer fra latin og betyr en plan eller et utkast og indikerer å arbeide med noe som er uferdig, noe som skal bli til.

Prosjektarbeid muliggjør å lære gjennom deltakelse i fellesskapet om spørsmål barna er opptatt av. Prosjektet videreutvikles gjennom å ta utgangspunkt i barnas interesser og forutsetninger til enhver tid. Gjennom prosjektarbeid kan vi bedre ivareta kravet om barns medvirkning og arbeidsformen vil gi et tydeligere faglig innhold. I løpet av et år kan barna ha mange prosjekter. Pedagogen skal være en medforsker i barnas prosjekter.

Prosessen i de ulike prosjektene vil bli synliggjort gjennom pedagogisk dokumentasjon. Medvirkende og undersøkende barn ønsker både å leike og lære, men pedagogene må selv bidra til å utvikle prosjektarbeid med barn som en læringsform der både lek og læring får en sentral plass.

Personalet skal støtte barns nysgjerrighet, vitebegjær og lærelyst og bidra til et godt grunnlag for livslang læring. Barns undring skal møtes på en utfordrende og utforskende måte. (Rp side 22) Gjennom å arbeide i prosess med prosjektarbeid vil dette ivaretas, samtidig som vi utvikler ansattes kompetanse på området.

Refleksjon skapes gjennom undring over det man har gjort og det man har dokumentert. Refleksjon sammen med barn hjelper barn i å se på hva de har gjort og hva de har erfart. Ved å hjelpe barn med å sette ord på og dele sine tanker og følelser rundt det de har erfart, bidrar man i barns dannelsesprosess. Refleksjon sammen med kollegaer gir økt bevissthet om sin egen praksis og bidrar til utvikling og læring av hverandre som team.

Foreldremedvirkning ivaretas gjennom at foreldre skriver på «trakta» hva deres barn er opptatt av. Dette gjøres på våren som en forberedelse til høstens års- og utviklingsplan.

Prosjekt 2020/21: Det profesjonelle læringsfellesskapet

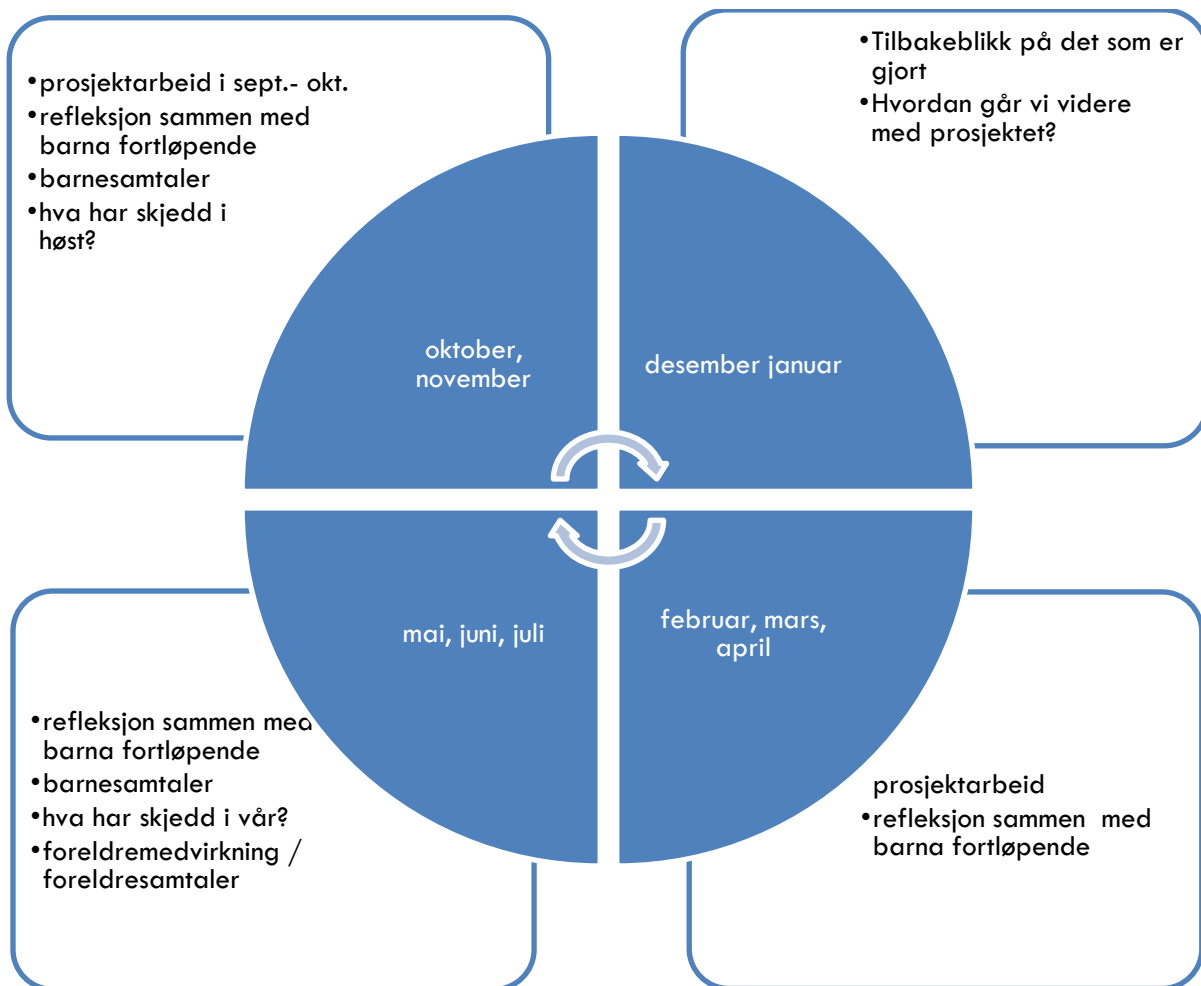
Problemstilling: Hvordan påvirker utviklingsprosjektet barnets leike- og læringsmiljø?

Mål og hensikt med arbeidet	Pedagogiske tiltak
Barna får medvirke i egen hverdag gjennom det de er opptatt av og interessert i.	Ansatte som ser det enkelte barns behov og interesser.
Styrke barnets selvfølelse slik at det mestrer balansen mellom å ivareta egne behov og det å ta hensyn til andres behov.	Legge til rette for utvikling av vennskap og sosialt fellesskap. Skape trygghet og forutsigbarhet i hverdagen. Bekrefte barnet emosjonelt og vise at du bryr deg. Trygg tilknytning i hverdagen. Inkludere alle i fellesskapet.
Barnet skal oppleve tilhørighet og akseptere ulikheter.	Skape gode relasjoner mellom voksne og barn, barn og barn.
Barnet føler seg verdifull.	Reflekterte voksne som tar ansvar for at barnet tilegner seg god

Prosjektet bidrar til leikbasert læring og utvikling hos alle.	selvfølelse og opplever å høre til. Vis at du har forventninger til barnets utvikling og læring. Tilby et læringsmiljø ute og inne, som skaper engasjement og kreativitet i et dannelses- og læringsperspektiv. Personalet bidrar i et profesjonelt læringsfellesskap. Personalet synliggjør det pedagogiske arbeidet gjennom pedagogisk dokumentasjon. Prosjektet skaper refleksjon, bevisstgjøring, endring og utvikling. Tilbakemeldinger og undrende spørsmål.
--	---

Årshjul for prosjektarbeidet i barnehagen

For å gjøre arbeidet tydelig for oss selv, har vi delt inn arbeidet i tidsperioder.

Barnehagen som pedagogisk virksomhet

PEDAGOGISKE MØTEARENAER

For at arbeidet i barnehagen skal utøves ensartet, er det viktig for personalet å få jobbe med å utvikle kollektive arbeidsprosesser. Vi ønsker også at utvikling av den enkelte ansattes kompetanse skal skje gjennom systematisk refleksjonsarbeid. For å legge forholdene til rette for dette, har vi utarbeidet en møteplan.

PLANLEGGING

Deler av innholdet som det er viktig at alle ansatte har et stort eierforhold til, planlegges i fellesskap. Barnehagens pedagoger har fastsatt tid til planlegging i sin turnus, og har ansvar for planlegging av innhold for foreldresamarbeid, tilrettelegging av avdelingsvis aktivitet med utgangspunkt i kontinuitet og progresjon for både enkeltbarn og barnegruppa, skrive månedsplan med utgangspunkt i barnehagens års- og utviklingsplan samt rammeplan for barnehagen.

VURDERING

Barnehagen skal jevnlig vurdere det pedagogiske arbeidet. Det betyr at det pedagogiske arbeidet skal beskrives, analyseres og fortolkes ut fra barnehagens planer, barnehageloven og rammeplanen.

Vurderingsarbeid gjøres fortløpende gjennom hverdagen, men også systematisk gjennom fastsatte punkt på diverse møtearenaer. Barns medvirkning i vurderingsarbeidet sikres gjennom ansatte som er observante, tilstede og lydhøre for barnas innspill og opplevelser i hverdagen. I tillegg bidrar skriving av praksisfortellinger en observasjon av hvordan barna opplever barnehagehverdagen sin. Foreldremedvirkning sikres gjennom den daglige kontakten med personalet, foreldresamtaler, FAU og gjennom brukerundersøkelser.

DOKUMENTASJON

Dokumentasjon av personalets arbeid synliggjør hvordan personalet arbeider for å oppfylle kravene i barnehageloven og rammeplanen. Gjennom pedagogisk dokumentasjon synliggjør vi barnas opplevelser og erfaringer i barnehagehverdagen. Hva har barnet lært i barnehagen? Dialogen med barna gir oss innsikt i deres erfaringer og vi reflekterer over barnas læringsprosesser. Dokumentasjon av det pedagogiske arbeidet skal inngå i barnehagens arbeid med å planlegge, vurdere og utvikle den pedagogiske virksomheten.

PROGRESJON.

I års- og utviklingsplanen har vi fastsatt mål for hvert enkelt fagområde. Hvordan det jobbes konkret med områdene på hver avdeling, fastsettes i avdelingens månedsplaner. Progresjon i barnehagen innebærer at alle barn skal utvikle seg, lære og oppleve fremgang. Personalet legger til rette for progresjon gjennom valg av pedagogisk innhold, arbeidsmåter, leiker, materiale og utforming av fysisk miljø. Det vektlegges ulikt innhold i dagene på avdelingene i barnehagen, og det som tilbys av materiell og utstyr samt utforming av rommene er ulikt. Alt dette for å legge til rette for at barna skal få nye utfordringer og erfaringer etter alder og modenhet.

Overganger

TILVENNING AV BARN I BARNEHAGEN

Barnehagen skal i samarbeid med foreldrene legge til rette for at barnet kan få en trygg og god start i barnehagen. Det vil være store individuelle forskjeller på hvor lang tid et barn vil trenge før det er klar for starte barnehagelivet uten foreldrenes tilstedeværelse. For oss i Borgen barnehage er det viktig at hvert enkelt barn og foreldre får ta den tid som er nødvendig, og at en begynnende relasjon til personalet i barnehagen er etablert når tilvenningen er over. Dette skapes i nær dialog og samspill mellom hvert enkelt barn og barnets primærkontakt.

OVERGANGEN BARNEHAGE/SKOLE

I barnehagen lærer barna gjennom positive erfaringer og opplevelser. Alle skolestartere deltar på skoleklubb siste året før skolestart. Personalet skal legge til rette for et godt læringsmiljø som tar hensyn til barnets ståsted og appellerer til barns lærelyst. Skoleklubben deltar på turer og tilrettelagte aktiviteter inne hver uke.

Det strukturerte pedagogiske innholdet bygger på:

- Lokal læreplan for et godt språkmiljø
- Lokal læreplan for skolestartere.
- En veileder om begrepslæring – en strukturert undervisningsmodell for barn og unge med språkvansker. (Språkverksted som metode).
- "I samme båt" - Strategiplan for språk- og begrepstrening, skrive- og leseopplæring og bruk av læringsstrategier.
- Regional håndbok for Fosen. Ide- og veiledningshefte
- Regional håndbok i matematikk for barnehage og skole 4-8 åringer. Ide- og veiledningshefte.

Gjennom utfordringer og mestring i barnehagen skal barna oppleve at det å begynne på skolen skal bli en god opplevelse.

Det gjennomføres overføringsmøter mellom pedagogiske leder i barnehagen og kontaktlærer på skolen på vårparten før skolestart for å sikre at nødvendig informasjon fra barnehagen blir videreformidlet til skolen. Barna i skoleklubben er på flere besøk på sine respektive skoler før sommerferien. Ansatte fra barnehagen deltar også på innskrivingsdag og førskoledag for å få et innblikk i hva som vektlegges i skolens første møter med elever og foreldre.

Samarbeid mellom hjem og barnehage

FORELDRESAMARBEIDET

Barnehagen skal ivareta foreldrenes rett til medvirkning og arbeide i nært samarbeid og forståelse med foreldrene. Samarbeidet mellom hjemmet og barnehagen skal alltid ha barnets beste som mål. Foreldrene og barnehagens personale har et felles ansvar for barnets trivsel og utvikling. Foreldresamarbeidet skal både skje på individnivå gjennom foreldresamtaler og hverdagsprat, og på gruppenivå gjennom foreldrerådet (FAU) og samarbeidsutvalget (SU). Samarbeidet skal sikre at foreldrene får medvirke i barnehagetilbudet.

Forebyggende arbeid

TIDLIG INNSATS

Tidlig innsats er en nasjonal målsetting, og må på den ene siden forstås som innsats på et tidlig tidspunkt i barns liv, på den andre siden som tiltak som settes inn når problemer avdekkes eller oppstår. Muligheten for å redusere sosial ulikhet gjennom å iverksette tiltak i barnehagealder er stor, og den samfunnsøkonomiske gevinsten ved å tilby gode tiltak til barn som har behov for ekstra hjelp og støtte er høy.

Barnehagen er første frivillige trinn i et langt utdanningsløp og skal gi barn en god start, uavhengig av bakgrunn og behov. Tidlig innsats og tilpasning av barnehagetilbudet er en sentral del av barnehagens oppdrag. Både norsk og internasjonal forskning viser at barnehager med høy kvalitet virker positivt på barns utvikling, og at den positive effekten varer hele livet. Resultatene viser at gode barnehager er positivt for barnas språklige og kognitive utvikling. Barnehagen er også en viktig arena for å sette inn forbyggende tiltak som skal fremme god helse, sosial inkludering og livslang læring.

Læring ses som en selvforsterkende prosess der tidlig læring fostrer mer læring. Samarbeid mellom barnehagen og foreldrene blir viktig i denne prosessen. Tidlig stimulering i barnehagen, så som i familien kan skje både direkte gjennom «undervisningsaktiviteter», for eksempel høytlesing for barn eller å lære barn å telle, eller mer indirekte gjennom samtaler mellom voksne og barn, gjennom lek eller gjennom voksne som rollemodell. Foreldres påvirkning foregår gjennom hele oppveksten, men den antas å være særlig betydelig i småbarnsalder og i tidlig barndom.

For å lykkes med tiltak i forhold til tidlig innsats, er det viktig at personalet og foreldre arbeider sammen om utfordringene. Det er vesentlig at pedagogene innehar god nok kompetanse i å formidle det som avdekkes av utfordringer til foreldrene på en måte som legger forholdene til rette for et godt samarbeid.

TVERRFAGLIG FOREBYGGENDE TEAM

Barnehagen skal ha tilknytning til et **tverrfaglig samarbeidsteam**. Det skal være et godt tverrfaglig samarbeid gjennom forpliktende møteplasser med ansatte i skole, PPT (pedagogisk psykologisk tjeneste), BUP (barne- ungdomspsykiatrien), kommunehelsetjenesten og barnevernstjenesten. Teamet skal sikre systematisk styring og samordning av tjenester fra helse-, oppvekst-, sosial og barnevernstjenesten til utsatte barn og unge.

Tverrfaglig team legger føringer for innhold i de lokale tiltaksteamene i barnehagen. I tillegg kan tiltaksteamene bringe inn saker for tverrfaglig team.

TILTAKSTEAM

I barnehagen har vi lagt til rette for tidlig innsats gjennom bl.a tiltaksteam. Teamet har som primær oppgave å skape et trygt læringsmiljø som gir barna den hjelp de trenger så tidlig som mulig - i samarbeid med barnas foreldre.

Tiltaksteamene skal arbeide med forebyggende arbeid i systemperspektiv på egne enheter samt opp mot familier med tverrfaglige hjelpebehov. Styrer, teamledere, pedagogiske ledere, PPT, barnevern og helsesøster er alle deltakere i barnehagens tiltaksteam. Teamet ledes av barnehagens tiltaksleder.

BTI ØRLAND – SAMHANDLINGSMODELL FOR BEDRE TVERRFAGLIG INNSATS

Ørland kommunes samhandling har utgangspunkt i systemisk grunnforståelse, og skal bidra til tidlig innsats og helhetlig systematisk oppfølging av barn og unge med behov for hjelp, støtte og oppmerksomhet i korte eller lengre perioder i livet.

Tverrfaglig innsats i Ørland kommune betyr å umiddelbart ta tak i bekymring rundt barn og unge, samarbeid med foreldre fra tidligst mulig tidspunkt for felles innsats og samarbeide på tvers av fag og instanser.

Utviklingsplan 2020-2021

MÅL FOR PERIODEN:

- Det pedagogiske tilbudet er målrettet, planlagt, organisert og helhetlig begrunnet.
- Læringsmiljøet tilrettelegges ut fra barna sine interesser og behov, og innbyr til undring og utforskning der alle opplever glede og mestring i kommunikasjon og samspill med andre.
- Barna utvikler grunnleggende ferdigheter innen språk og sosial kompetanse og opplever medvirkning tilpasset alder og egne forutsetninger.
- Alle barn deltar aktivt i et inkluderende fellesskap.

SPRÅKUTVIKLING OG SPRÅKMILJØ

Mål for arbeidet:

- Barna i barnehagen utvikler grunnleggende ferdigheter innen språk og begrepsforståelse tilpasset alder og egne forutsetninger.
- Gode overganger og god samhandling mellom barnehage, grunnskole og videregående opplæring.

Språkløyper brukes som et verktøy for intern kompetanseheving.

I barnehagen ønsker vi å skape interesse for språk og lesing. Gjennom å få erfaring med å lytte og opplevelsen av å forstå, vil barna få styrket sin språkkompetanse.

Barnas språklige utvikling kommer til uttrykk i lek og samspill med andre barn og voksne. Språk er avgjørende for læring, sosiale relasjoner og vennskap. Leiken/rolleleiken er en viktig del av barns språkutvikling, der barna øver og utvikler både fysiske, sosiale og språklige ferdigheter. Personalet skal legge til rette for et rikt og variert språkmiljø tilpasset barnets alder og modning. Et godt språkmiljø skal prege hele barnehagehverdagen. Språkhjulet er med å sikre både kvalitet og kontinuitet i språkfokuset gjennom barnehageåret. Lokal læreplan for godt

språkmiljø følger oss gjennom hele dagen og alle ansatte skal ha en bevisst holdning til hvordan og hvorfor vi gjør som vi gjør. Tras brukes som observasjonsverktøy i daglig samspill, og tiltak iverksettes fortløpende ved behov. Alle pedagogene har ansvar for at kvalitetssikringssystemet for tras gjennomføres.

BARNEHAGENS DIGITALE PRAKSIS

Barnehagen skal bidra til at barna får utforske og selv skape noe gjennom bruk av digitale uttrykksformer. Ved bruk av digitale verktøy skal ansatte være aktive sammen med barna. Personalet skal utøve digital dømmekraft når det gjelder informasjonssøk, ha et bevisst forhold til opphavsrett og kildekritikk og ivareta barnas personvern.

Vi har fokus på ansattes kompetanse og jobber kollektivt med profesjonsutvikling.

Digital praksis knyttes opp mot mål for fagområdene i rammeplanen og det barna skal utvikle av kunnskaper og ferdigheter.

Fagområdene er i stor grad de samme som barn senere møter som fag i skolen.

BARNEHAGEBASERT KOMPETANSEUTVIKLING

Et endrings- og utviklingsarbeid som involverer hele personalet og foregår i den enkelte barnehage. Barnehagen skal være en lærende organisasjon der ansatte setter fokus på egen praksis til beste for barna.

Det profesjonelle læringsfellesskapet er tema for utviklingsarbeidet. Det innebærer at ansatte reflekterer over verdivalg og videreutvikler sin praksis i møte med barn, foreldre og medarbeidere. Det profesjonsfaglige fellesskapet skal synliggjøre barnehagens utøvende praksis og bidra til økt kvalitet i barnehagens læringsmiljø.

BARNEHAGENS HOVEDMÅL

Barna viser sosial utvikling, har lærelyst og etablerer vennskap.
--

Sosial utvikling kan best sikres gjennom sosialt samvær med andre barn, og at barna utvikler språket og andre ferdigheter innenfor ulike emner som for eksempel atferd.

Lærelyst legger grunnlaget for allsidig og livslang læring. Barnehagen skal gi et pedagogisk tilbud som oppleves som meningsfullt for barnet her og nå. Barnehagen er også en viktig arena for tidlig innsats. Barnehagen må sikre at barna har progresjon i sin læring og utvikling på alle områder, og tilbudet må tilpasses barnas alder, utvikling og forutsetninger.

Vennerelaterte sosiale ferdigheter er en kompetanse som barn trenger for å kunne skaffe seg og holde på venner og samhandle med andre på positive måter.

RAMMEPLANENS FAGOMRÅDER

Barnehagen skal tilpasse rammeplanens 7 fagområder til det enkelte barn og barnegruppas interesser og det lokale samfunnet. Det skal være en progresjon i hvordan barnehagen tilpasser mål og arbeidsmåter for å fremme barns utvikling og læring. Målene er formulert som prosessmål og opptre sjeldent isolert. I sosialt samspill, hverdagsaktiviteter og på turer vil flere fagområder være representert samtidig. Målene retter seg mot barnas opplevelser og læring, og personalets ansvar for å ivareta barns ulike behov og utviklingsnivå.

Det jobbes spesifikt med fagområdene etter følgende plan:

Måned	Fagområde
Hele året	Kommunikasjon, språk og tekst Kunst, kultur og kreativitet
Aug. – Sept	Kropp, bevegelse, mat og helse
Okt - Nov - Des	Etikk, religion og filosofi
Jan – Feb	Antall, rom og form
Mars - April	Natur, miljø og teknologi
Mai – Juni	Nærmiljø og Samfunn

VEDLEGG 1 - RESULTATMÅL

Aldersgruppe	Mål og hensikt med arbeidet	Pedagogiske handlinger	Måleindikator	Metode
0-1 åringen				
Sosial kompetanse	Barnet opplever seg selv som positiv sammen med andre. Barnet føler seg respektert og betydningsfull. Barnet er interessert i nye ting. Barnet opplever trygghet i kjente omgivelser.	Personalet gir barna ros, anerkjennelse og oppmuntring gjennom den daglige omsorgen i trygge omgivelser. Personalet gir barna tilpassede utfordringer, slik at de kan oppleve mestring i hverdagen. Personalet ser barnet og prøver å forstå hva barnet uttrykker/sier og responderer tilbake til barnet. Personalet deltar aktivt i lek og hverdagssituasjoner. Personalet tilføyer leiken nye ting.	Barnet kommer til barnehagen om morgenen og forventer tydelig å bli sett. Barnet har en naturlig utvikling i barnehagen. Trygge barn. Glade barn. Barn med aktivt kroppsspråk. Nysgjerrige barn.	<u>Hente- og bringesituasjonen:</u> Personalet har tid til barnet og skaper relasjon gjennom øyekontakt og kommunikasjon. Personalet er sensitive og ydmyke i forhold til enkeltbarnets behov i disse situasjonene. Personalet viser tydelig glede over å se barnet. Personalet bruker praksisfortellinger som refleksjonsgrunnlag. Observasjon og dokumentasjon i hverdagen. Bruker konkrete, visualiserer, tilfører nye materialer/opplevelser.
Kommunikasjon, språk og tekst.	Barnet blir kjent med bøker, sanger, bilder, media.	Personalet skaper et miljø hvor barn og voksne daglig opplever spenning og glede ved samtaler, lesing, sang, teater, rim og regler. Personalet har stor bevissthet om valg av bøker.	Barnet viser glede når vi synger, leser, bruker samtale, rim og regler, forteller eventyr.	Tilpasser og varierer bruka av bøker. Benevner bilder i bøker og sanger. Tilpasser det fysiske innemiljøet i barnehagen slik at det skaper ro til lesing/samling. Bruker bøker daglig. Henter inspirasjon fra språkløyper.no
Kropp, bevegelse og helse.	Barnet er i kroppslig aktivitet og uttrykker seg gjennom kroppen.	Personalet skaper et variert fysisk aktivt inne- og utemiljø. Personalet legger til rette for aktiviteter som gjør at barna videreutvikler motoriske	Barnet får en positiv opplevelse av egen kropp, gjennom kroppslig mestring. Barnet bruker sanseinntrykk og bevegelse til å skaffe	Tilpasser og varierer det fysiske miljøet.

	Barnet får erfaringer i gode vaner og sunt kosthold.	ferdigheter og kroppsbeherskelse. Personalet legger til rette for at nærmiljøet og naturen blir aktivt brukt. Personalet sørger for god variasjon mellom aktivitet og hvile. Personalet tar vare på barns helse og tilbyr et sunt og variert kosthold iht. helsedirektoratets retningslinjer.	seg erfaringer, ferdigheter og kunnskaper. Barnet smaker på ulik mat, frukt og grønt.	Oppfordrer til å søke fysiske utfordringer. God veksling mellom aktivitet, hvile og måltider. Aktive ansatte i hverdagssituasjoner og lek. Personalet har fokus på sunne matvaner. Personalet har kunnskap om Folkehelse i barnehagen.
Kunst, kultur og kreativitet.	Barnet har muligheten til å oppleve kunst og kultur, til selv å skape noe estetisk.	Personalet legger til rette for at barn har tilgang til bøker, bilder, instrumenter, utkleddingsutstyr og gir gode estetiske opplevelser.	Nysgjerrige og interesserte barn. Barnet tar initiativ til å bruke verktøyet som er tilgjengelig.	Tilfører nye formingsmaterialer og annet verktøy som fører til nye opplevelser, mestring og læring. Arbeider med bruk av sansene.
Natur, miljø og teknikk.	Barnet opplever naturen og naturens mangfoldighet.	Personalet legger til rette for friluftaktiviteter og utelek i barnehagens hverdagsliv med stimulering og bruk av alle sanser.	Barnet viser glede i naturen.	Personalet viser glede av å være ute i naturen sammen med barna. Personalet deltar i uteleiken og viser engasjement. Personalet oppfordrer barna til utfordringer tilpasset enkeltbarnet. Personalet legger til rette for lek med ulike materialer. (sand, vann, gress, stein, pinner)
Etikk, religion og filosofi.	Barnet tilegner seg samfunnets normer og verdier.	Personalet sørger for at barna lærer å ha respekt og har interesse for hverandre.	Barnet viser glede ved å være sammen med andre.	Etisk veiledning i samarbeid med hjemmet. Tar hensyn til hjemmets kulturelle og religiøse verdier.

Nærmiljø og samfunn.	Barnet opplever at det tas like mye hensyn til gutter og jenter. Barnet blir trygg på seg selv, andre barn og voksne i barnehagen. Barnet erfarer at alle mennesker, uansett alder og forutsetninger, inngår i og bidrar til barnehagens fellesskap. Barnet blir kjent med beltedyret Tarkus, brannbamsen Bjørnis og Henry – førstehjelp for barnehagebarn.	Personalet sørger for at alle barn får erfare at de er verdifulle og viktige for fellesskapet. Personalet sørger for at begge kjønn får varierte utfordringer og like mye oppmerksomhet. Personalet introduserer hjelpeapparatet i samfunnet vårt for barna og tilpasser det pedagogiske verktøyet ut fra barnets alder og modning.	Barnet viser tillit og nysgjerrighet. Barnet viser glede og trygghet. Barnet viser interesse for trafiksikkerhet, brannvern og førstehjelp.	Personalet har tid til barnet og viser glede over å være sammen med barnet. Tilpasser og varierer leikemiljøet i barnehagen ut fra barnas forutsetninger og kjønn, samtidig som det byr på utfordringer. Personalet bruker det pedagogiske verktøyet trafiksikkerhet med «Tarkus», brannvernopplæring med «Bjørnis» og førstehjelp med «Henry».
Antall, rom og form.	Barnet erfarer, utforsker og leker med form, farger og størrelser.	Personalet støtter barnets matematiske utvikling med utgangspunkt i barnets interesser og uttrykksformer.	Barnet viser interesse for sortering, farger, mønster, like gjenstander. Barnet begynner å se likheter/ulikheter. Barnet orienterer seg i et rom (romfølelse).	Personalet legger til rette for at barna har mulighet til utforskning og erfaringer med leik med mønster og form. Tilbyr materialer og verktøy som legger opp til matematisk utvikling.
1-2 åringen				
Sosial kompetanse	Barnet er god med andre.	Personalet håndleder og viser alternativ til negativ atferd gjennom fysisk handling. Personalet viser barnet alternative måter å løse konflikter på. Personalet er til stede og følger opp barnets initiativ. Personalet hjelper barnet å sette ord på handlingen.	Barnet gir trøst til hverandre når noen er lei seg eller har vondt, ved for eksempel å stryke den andre på kinnet. Barnet hjelper andre opp dersom noen faller. Nysgjerrige og interesserte barn.	Aktive ansatte i leik og hverdagssituasjoner. Gir respons på barnets positive handlinger. Personalet bruker praksisfortellinger som refleksjonsgrunnlag. Observasjon og dokumentasjon i hverdagen. Bruker konkrete, visualiserer, tilfører nye materialer/opplevelser.

	Barnet utforsker og prøver selv.	Personalet bekrefter positive handlinger. Personalet støtter og veileder i kontakten mellom barn. Personalet inspirerer og utvider barnets leikerepertoar. Personalet følger opp alle former for krenkelser og mobbing barn imellom.		
Kommunikasjon, språk og tekst.	Barnet blir kjent med bøker, sanger, bilder, media m.m. Barnet blir kjent med enkle eventyr.	Personalet skaper et miljø hvor barn og voksne daglig opplever spenning og glede ved høytlesning, fortelling, sang og samtale. Personalet bruker konkrete for å skape spenning i eventyr og sanger. Personalet har stor bevissthet om valg av bøker.	Barnet bruker et variert språk. Barnet bruker eventyret i leiken. Barnet viser glede over samlingsstund og sang. Barnet liker å bli lest for.	Tilpasser bøker. Varierer bøker. Benevner bilder i bøker og sanger. Barnet føler glede og tar initiativ til lesing. Tilpasser det fysiske innemiljøet i barnehagen slik at det skaper ro til lesing/samling. Bruker konkrete(gjenstander) i sanger og eventyr. Bruker bøker daglig.
Kropp, bevegelse og helse.	Barnet får en positiv selvoppfatning gjennom kroppslig bevelger. Barnet får erfaringer i gode vaner og sunt kosthold.	Personalet følger opp barns lekeinitiativ og tilbyr lek og samspill der barna er fysisk aktive og opplever glede gjennom mestring og fellesskap. Personalet tilrettelegger for og inspirerer til trygg og utfordrende kroppslig lek og aktivitet for alle. Personalet sørger for god variasjon mellom aktivitet og	Barnet opplever trygghet og oppsøker utfordringer. Barnet smaker på ulike typer mat, frukt og grønt.	Varierer det fysiske miljøet. Oppfordrer til å søke fysiske utfordringer. Personalet har fokus på sunne matvaner. Personalet har kunnskap om Folkehelse i barnehage

		hvile. Personalet tar vare på barns helse og tilbyr et sunt og variert kosthold.		
Kunst, kultur og kreativitet.	Barnet opplever at kunst, kultur og estetikk bidrar til nærhet og forståelse.	Personalet sørger for at barn har tilgang til bøker, bilder, instrumenter, utkleddingsutstyr og rikelig, variert materiale og verktøy for skapende virksomhet.	Nysgjerrige og interesserte barn. Barnet tar initiativ til å bruke verktøy som er tilgjengelig. Barnet viser glede ved sang, dans og rytme. Barnet kan sanger med bevegelse.	Personalet tilfører nye formingsmaterialer og annet verktøy som fører til nye opplevelser, mestring og læring.
Natur, miljø og teknikk.	Barnet opplever naturen og undring over naturens mangfoldighet.	Personalet legger til rette for friluftaktiviteter og utelek i barnehagens hverdagsliv. Personalet tar utgangspunkt i barnas nysgjerrighet, interesser og forutsetninger. Personalet stimulerer barna til å oppleve med alle sanser og undre seg.	Barnet er aktive ute i friluft. Barnet viser glede ute/ute på tur. Barnet utforsker nærmiljøet i barnehagen og tar utfordringer.	Introduserer de forskjellige turområdene våre. Legger opp til varierte turmål. Prioriterer friluftsliv og tilpasser utfordringer etter alder og modning.
Etikk, religion og filosofi.	Barnet tilegner seg samfunnets grunnleggende normer og verdier.	Personalet sørger for at barna lærer og har respekt og interesse for hverandre.	Barnet viser glede ved å være sammen. Barnet tar kontakt og kan gi en klem om noen er lei seg.	Etisk veiledning i samarbeid med hjemmet. Tar hensyn til hjemmets kulturelle og religiøse verdier.
Nærmiljø og samfunn.	Barnet opplever at det tas like mye hensyn til gutter og jenter. Barnet blir trygg på seg selv, andre barn og voksne i barnehagen.	Personalet gir alle barn like muligheter til å delta i forskjellige aktiviteter. Personalet sørger for at alle barn får erfare at de er verdifulle og viktige for	Barnet deltar i forskjellige aktiviteter. Glade og trygge barn. Barna legger merke til hvor Austråttborgen ligger, ser på størrelsen og farge.	Personalet legger til rette for aktiviteter der både jenter og gutter deltar. Personalet har tid og ser enkeltbarnet. Personalet legger til rette for at en voksen kan ta seg tid til å være

	Barnet utvikler tillit til egen deltakelse i og påvirkning av fellesskapet. Barnet blir nysgjerrig på Austråttborgen Barnet blir kjent med beltedyret Tarkus, brannbamsen Bjørnis og Henry – førstehjelp for barnehagebarn.	fellesskapet. Personalet sørger for at begge kjønn får varierte utfordringer og like mye oppmerksomhet. Personalet tar barna med på toppen ved gapahuken og retter oppmerksomheten mot Austråttborgen. Personalet introduserer hjelpeapparatet i samfunnet vårt for barna og tilpasser det pedagogiske verktøyet ut fra barnets alder og modning.	Barnet viser interesse for trafiksikkerhet, brannvern og førstehjelp.	sammen med enkeltbarnet, eller sammen med smågrupper. Personalet gir ros for positive handlinger. Toppturer på våren med Austråttborgen som tema. Personalet bruker det pedagogiske verktøyet trafiksikkerhet med «Tarkus», brannvernopplæring med «Bjørnis» og førstehjelp med «Henry».
Antall, rom og form.	Barnet erfarer, utforsker og leiker med form, farge, størrelse og mønster.	Personalet støtter barnets matematiske utvikling med utgangspunkt i barnets interesser og uttrykksformer.	Barnet viser interesse for farger, størrelse og mønster. Barnet begynner å se likheter/ulikheter. Barnet orienterer seg i et rom (romfølelse).	Personalet legger til rette for at barna har mulighet til utforskning og erfaringer med lek med mønster og form. Personalet tilbyr materialer og verktøy som legger opp til matematisk utvikling.
2-3 åringen				
Sosial kompetanse	Barnet lytter til andre og uttrykker seg. Barnet viser at det aksepterer andres meninger (f.eks i rolleleik). Barnet utforsker og er nysgjerrig på nye ting. Barnet inviterer andre med i lek.	Personalet hjelper barnet til å uttrykke seg og sette ord på det som skjer. Personalet griper barnet i å gjøre gode handlinger og viser at det ser det. Personalet gir enkle og korte beskjeder. Personalet deltar i rolleleik og er gode rollemodeller.	Barnet lytter til det andre har å si. Barnet bruker begreper som viser hva det ønsker å uttrykke. Barnets inntrykk kommer til uttrykk i rolleleiken. Barnet viser interesse for rolleleik.	Lære barnet konkret at det skal uttrykke tydelig når det opplever noe det ikke liker. "Jeg liker det ikke, stopp." Når dette oppleves så skal de som hører dette stoppe. Hvis dette ikke skjer så skal barnet gå til en voksen å få hjelp. Lyttetrening ved at den voksne forteller, f.eks med enkle beskjeder, eventyr, samtale. Ha mindre grupper for samtale

	Barnet blir kjent med/gjenkjenner ansiktsuttrykk.	Personalet inspirerer og utvider barnets nysgjerrighet. Personalet følger opp alle former for krenkelser og mobbing barn imellom.	Nysgjerrige og interesserte barn.	Oppmerksomme voksne som kan lytte. <u>Bordsituasjonen</u>; La barn fortelle, vise /hjelp barn til å høre på den som forteller. Vise barn at du legger merke til at de lytter. Hjelp barnet til å samle oppmerksomheten sin, slik at en har felles fokus. Gi opplevelser og legge til rette for rolleleik. Personalet bruker praksisfortellinger som refleksjonsgrunnlag. Observasjon og dokumentasjon i hverdagen. Tilføre nye materialer og opplevelser som fører til mestring og læring.
Kommunikasjon, språk og tekst.	Barnet lytter, observerer og gir respons i gjensidig samhandling med barn og voksne. Barnet lærer turtaking i språket. Barnet setter ord på her og nå situasjoner. Barnet blir kjent med enkle eventyr.	Personalet tilrettelegger for meningsfulle opplevelser, der man skaper tid og rom for bruk av nonverbalt og verbalt språk i hverdagsaktiviteter. Personalet skaper et miljø hvor barn og voksne opplever spenning og glede ved høytlesning og fortelling med bruk av konkreter.	Barnet lytter til det andre har å si. Barnet videreutvikler sin begrepsforståelse og bruker et variert ordforråd. Barnet opplever glede over samlingsstund, lesing, sang. Barnet bruker språket aktivt, navngir og gjentar.	Personalet gir respons på positive handlinger. Tilpasser bøker. Varierer bøker. Benevner bilder i bøker, sanger. Gjentakelser. Tilpasser det fysiske innemiljøet i barnehagen, slik at det skaper ro til lesing/samling og samtaler med barnet. Deler barnegruppa inn i hensiktsmessige små grupper.
Kropp, bevegelse, mat og helse.	Barnet får gode erfaringer med friluftsliv til ulike årstider. Barnet skaffer seg gode erfaringer med varierte	Personalet oppmuntrer barn til å bruke naturen og nærmiljøet aktivt. Personalet legger til rette for gode turopplevelser, der vi gir	Barnet er glad i å være ute i naturen. Barnet gleder seg til å gå på tur.	Varierer det fysiske miljøet. Varierte turopplevelser med utfordringer etter modning til barnet.

	og allsidige bevegelser og utfordringer. Barnet får gode fysiske og sansemotoriske utfordringer. Barnet tilegner seg gode vaner og sunt kosthold.	utfordringer etter alder og modning. Personalet gir oppmuntrende bekreftelser på barns sansemotoriske og kroppslige lek. Personalet inspirerer alle barn til å søke fysiske utfordringer og prøve ut sine kroppslige muligheter. Personalet motiverer barna til å uttrykke seg og gir dem mulighet for å finne sine egne uttrykksformer. Personalet introduserer fargene. Personalet sørger for god variasjon mellom aktivitet og hvile. Personalet tar vare på barns helse og tilbyr et sunt og variert kosthold.	Barnet er nysgjerrig på naturens mangfold. Barnet smaker på ulik mat, frukt og grønt.	Personalet som undrer seg sammen med barnet. Aktive personalet i lek, som skaper et spennende leikemiljø for barnet. Personalet har fokus på sunne matvaner. Personalet har kunnskap om Folkehelse i barnehagen.
Kunst, kultur og kreativitet.	Barnet styrker sin kulturelle identitet og sine personlige uttrykk.	Personalet tar utgangspunkt i barnas nysgjerrighet, interesser og forutsetninger. Personalet gir barnet mulighet til å oppleve med alle sanser og undre seg.	Barnet beveger seg etter musikk som er kjent for dem. Barnet er med på enkel dramatisering. Barnet kan navn på noen farger. Barnet viser interesse for tegning.	Personalet dramatiserer eventyr og enkle fortellinger. Barna er med på deres premisser. Tilgjengelige formingsmaterialer for barnet. (fargeblyanter, maling, tegneark).

Natur, miljø og teknologi.	Barnet opplever glede ved å ferdes i naturen og får grunnleggende innsikt i natur, miljøvern og samspillet i naturen. Barnet bruker sansene ute i naturen (se, føle, lytte).	Personalet undrer seg sammen med barna over ting vi møter i hverdagen, spinner videre på barnas interesser og spørsmål. Personalet lærer barna å ha respekt for naturen. (for eksempel: ta med søppel hjem, respekt for maurtua).	Barnet har variert leik ute. Barnet undrer seg over småkryp, pinner, steiner og lignende i naturen.	Leik med ulikt materiale eks. sand, gress, pinner, vann, stein). Personalet og barn på tur til ulike turplasser i nærmiljøet. Personalet som undrer seg sammen med barnet.
Etikk, religion og filosofi.	Barnet erfarer at grunnleggende spørsmål er vesentlige, ved at det gis anledning og ro til undring og tenkning, samtaler og fortellinger. Barnet blir kjent med tradisjonell skikk og bruk. Barnet kjenner igjen bilder av seg selv og blir oppmerksom på likheter og forskjeller mellom seg selv og andre barn.	Personalet er tydelige rollemodeller, viser hvordan vi omgås hverandre. (takk, værsegod, god dag, hei, ha det). Personalet har et reflektert syn på grunnleggende verdier.	Barnet er nysgjerrig og undrer seg over omgivelsene, seg selv og andre. Barnet lytter til det andre har å si. Barnet deler og viser omsorg for andre. Barnet begynner å forstå konsekvenser av sine handlinger. Barnet behandler andre med respekt.	Sosial kompetanse. Hvordan er jeg i møte med deg? Tydelige voksne rollemodeller. Barn i andre land. Markerer FN-dagen.
Nærmiljø og samfunn.	Barnet blir kjent med, utforsker og deltar i samfunnet gjennom opplevelser og erfaringer i nærmiljøet. Barnet blir kjent med noen historiske endringer i lokalmiljøet og samfunnet. Besøke Austråttborgen på våren og gjøre seg kjent med hagen, porten og kistene (gjennom vinduet).	Personalet legger til rette for samtaler om vennskap og det å være en del av et samfunn. De ansatte hjelper til å sette ord på det vi ser. Personalet har kunnskap om historien om Austrått og har dette som tema på våren. Personalet introduserer helse, miljø og sikkerhet for barna og tilpasser	Barnet er kjent i nærområdet vårt. Barna viser interesse for bygningen og område rundt. Barnet viser interesse for trafiksikkerhet, brannvern og førstehjelp.	Går turer i nærområdet – bli "kjent". Personalet har tid til å være sammen med enkeltbarnet, eller barn i smågrupper. Personalet gir ros for positive handlinger. Får opplevelser og erfaringer om Austråttborgen, besøker Austråttborgen. Personalet bruker det pedagogiske verktøyet trafiksikkerhet med

	Barnet blir kjent med beltedyret Tarkus, brannbamsen Bjørnis og Henry – førstehjelp for barnehagebarn.	innholdet ut fra barnets alder og modning.		«Tarkus», brannvernopplæring med «Bjørnis» og førstehjelp med «Henry».
Antall, rom og form.	Barnet opplever glede over å utforske og leke med tall, størrelse farger og former.	Personalet er lyttende og oppmerksom på barns lek med tall og former. Personalet legger til rette for matematisk lek i barnehagen.	Barnet viser interesse for sortering, farger, størrelse og mønster. Barnet oppdager/får kjennskap til ulike former. Barnet er opptatt av telling og mengde. F.eks hvor mange år er jeg. Mye – lite.	Tilbyr materialer og verktøy som legger opp til matematisk utvikling. Personalet som støtter og gir respons på barns matematiske lek i barnehagen.
3-4 åringen				
Sosial kompetanse	Barnet viser at det samarbeider, tar hensyn til andre og viser omsorg for andre. Barnet er nysgjerrig på nye opplevelser Røde og grønne tankebamser bidrar til økt fokus på at barnets tanker er viktig.	Personalet bekrefter positiv atferd. Personalet legger til rette for at barnet får delta i praktisk arbeid i barnehagen. Personalet tar hensyn til barnets ønsker og behov. Personalet tilfører oppgaver som gir barnet følelse av utfordring og mestring. Personalet stimulerer barns nysgjerrighet og opplevelser ved å tilføre nye materialer og stille undrende spørsmål. Personalet oppmuntrer barn til «jeg klarer selv». Personalet følger opp alle former for krenkelser og mobbing barn imellom.	Barnet løser konflikter sammen med andre uten hjelp fra voksne. Barna hjelper hverandre. Barnet mestrer turtaking. Barnet tar utfordringer. Barnet tåler motstand. Barnet uttrykker sine tanker og følelser ved hjelp av røde og grønne tankebamser.	Rollespill for barna med aktuelle tema (f.eks dukketeater, skyggeteater, skuespill, dramatisering og lignende). Meningsfulle samtaler gjennom hele dagen mellom barn og voksne. Fokus på sanger og sangleiker både ute og inne, der en voksen tar ansvar for å være pådriver for dette. Voksne bruker praksisfortellinger som refleksjonsgrunnlag, observasjon og dokumentasjon i hverdagen. Tilfører nye materialer og opplevelser som fører til mestring og læring.

Kommunikasjon, språk og tekst.	Barnet utforsker og prøver selv Bruker språket sitt for å uttrykke følelser, ønsker og erfaringer, til å løse konflikter og å skape positive relasjoner i lek og annet samvær.	Personalet er gode språkmodeller, dvs. være seg bevisst sitt forbildefunksjon for hvordan en lytter, gir konstruktiv respons og bruker kroppsspråk, talespråk og tekst. Personalet bekrefter barnets følelser.	Barnet bruker språket istedenfor å f.eks slå. Barnet sier STOPP og viser hånda opp som et tegn til at andre skal stoppe/slutte. Barnet responderer på at andre holder opp handa og sier STOPP.	Løfter fram enkelte viktige ord som f.eks å dele, viser med tekst og bilde. Være nær og støtte barna i deres kommunikasjon med andre. Sanger, rim og regler, rytme. Bruker kort med sosial kompetanse / vennskap. Språkgrupper. Snakkepakken. Bøker med tekst og bilde. Bruke røde og grønne tankebamser for å lære andre ord og uttrykk for tanker og følelser.
Kropp, bevegelse, mat og helse.	Barnet utvikler forståelse og respekt for egen og andres kropp og for at alle er forskjellig. Barnet uttrykker glede ved å bruke naturen til utforskning og kroppslige utfordringer. Barnet får en forståelse av hvordan en bruker og samtidig tar vare på naturen. Barnet tilegner seg gode vaner og sunt kosthold.	Personalet tilrettelegger for og inspirerer til trygg og utfordrende kroppslig lek og aktivitet for alle. Personalet sørger for god planlegging og fleksibel tilrettelegging. Personalet utnytter det fysiske miljøet, og vurderer hvordan nærmiljøet kan supplere barnehagens arealer til ulike årstider. Personalet sørger for god variasjon mellom aktivitet og hvile. Personalet tar vare på barnas helse og tilbyr et sunt og variert kosthold.	Barna respekterer hverandres forskjellighet. Barna viser glede og har evnen til å undre seg når de er ute i naturen. Barnet utfordrer seg selv på tur. Barnet prøver selv i hverdagslige aktiviteter. Barnet spør om hjelp dersom hun/han ikke får det til. Barnet smaker på ulik mat, frukt og grønt.	Voksne som løfter fram ulikhetene. Deling av barnegruppa, slik at ei gruppe nesten hver dag benytter nærområdet til barnehagen. Personalet har fokus på sunne matvaner. Personalet har kunnskap om Folkehelse i barnehagen.

Kunst, kultur og kreativitet.	Barnet utvikler sin evne til å bearbeide og kommunisere sine inntrykk og gi varierte uttrykk gjennom skapende virksomhet.	Personalet skaper tilstrekkelig rom for både voksenledet og barnestyrt aktiviteter.	Barna initierer selv til estetiske aktiviteter i hverdagen, ut i fra det materiellet som barnehagen tilbyr barna.	Sørger for tid og rom til kreativ og estetisk aktivitet på avdelingen. Tilgjengelig materiell som er synlig for barna. Tilrettelegger for bruk av ulike materialer og bli kjent med dem, bearbeider inntrykk med skapende virksomhet som maling, tegning, leire, naturmaterialer osv.
Natur, miljø og teknologi.	Barnet opplever glede ved å ferdes i naturen og får grunnleggende innsikt i natur, miljøvern og samspillet i naturen.	Personalet inkluderer friluftsliv i barnehagens hverdagsliv. Personalet bevisstgjør barna hva som hører til i naturen og ikke.	Barna viser at de er oppmerksomme på bl.a. søppel som ligger i naturen.	Bruker naturleikeplassene i barnehagens nærmiljø aktivt. Bruker forskjellige naturmaterialer i leiken. Utvikler de allerede etablerte naturleikeplassene videre. Rydder søppel i naturen. Samler naturmaterialer på tur til bruk i lek og formingsaktiviteter.
Etikk, religion og filosofi.	Barnet får innsikt i grunnleggende verdier i kristen og humanetisk arv og tradisjon og deres plass i kulturen.	Personalet er seg bevisst den betydning personalet har som forbilder og opptre slik at barna kan få støtte i egen identitet og respekt for hverandre. Personalet motvirker mobbing og rasisme.	Barnet viser respekt, vennlighet og hjelpsomhet overfor andre.	Tydelige voksenmodeller. Tema i samlingsstund. Dramatisering. Samtaler.
Nærmiljø og samfunn.	Barnet erfarer at alle mennesker, uansett alder og forutsetninger, inngår i og bidrar til barnehagens fellesskap. Besøke nedre borggård på Austråttborgen og høre	Personalet sørger for at barna erfarer at deres valg og handlinger kan påvirke situasjonen både for dem selv og andre. Personalet har kunnskap om historien om Austrått og har dette som tema på våren.	Barnet føler seg trygg på sin plass i gruppa og i barnehagen. Barnet vet at dets stemme er viktig. Barnet er interessert og nysgjerrig på historien om	Det arbeides kontinuerlig med sosial kompetanse på avdelingen. Hvert enkelt barn løftes positivt frem i gruppa. Konsekvente ansatte med positiv grunnholdning.

	historien om de gode og dårlige jomfruer. Barnet blir kjent med beltedyret Tarkus, brannbamsen Bjørnis og Henry – førstehjelp for barnehagebarn.	Personalet introduserer helse, miljø og sikkerhet for barna og tilpasser innholdet ut fra barnets alder og modning.	Austrått. Barnet viser interesse for trafiksikkerhet, brannvern og førstehjelp.	Deler inn i mindre grupper der enkeltbarnet lettere kommer fram med sin stemme. Tegne, ta bilder, snakke om historien om Austråttborgen. Personalet bruker det pedagogiske verktøyet trafiksikkerhet med «Tarkus», brannvernopplæring med «Bjørnis» og førstehjelp med «Henry».
Antall, rom og form.	Barnet opplever glede over å utforske og leke med tall og former.	Personalet er lyttende og oppmerksomme i forhold til den matematikken barnet uttrykker gjennom lek, samtaler og hverdagsaktiviteter. Personalet legger merke til og løfter opp begreper som barna bruker i hverdagen.	Barnet er opptatt av telling. Barnet kan farger.	Tilbyr ulike spill og leiker som utvikler og styrker barnets matematiske forståelse. Voksne som legger merke til og griper fatt i barnets bruk av matematikk/begrep i barnehagen, og bygger videre på dette sammen med barnet.
4-5 åringen				
Sosial kompetanse	Barnet uttrykker sin erfaring om hva en god venn er, gjennom samtaler med barn og voksne. Barnet viser interesse for ny kunnskap. Røde og grønne tankebamser bidrar til økt fokus på at barnets tanker er viktig.	Personalet er gode rollemodeller. Personalet veileder og samtaler med barna i hverdagen. Personalet stimulerer barns nysgjerrighet og opplevelse ved å tilføre nye materialer og stille undrende spørsmål. Personalet bygger videre på det barnet er opptatt av. Personalet oppmuntrer barn til «jeg klarer selv».	Barnet vet hva en god venn er og hvilke handlinger som kvalifiserer til vennskap. Barnet tar utfordringer. Interesserte barn. Barnet uttrykker sine tanker og følelser ved hjelp av røde og grønne tankebamser.	Rollespill for barna med aktuelle tema (f.eks dukketeater, skyggeteater, skuespill, dramatisering og lignende). Etter hvert kan også barna være med i rollespill. Leser bøker sammen med barna. Bøkene skal handle om det å vise omtanke, følelser og det å være en god venn. Fokus på sanger og sangleiker både ute og inne, der en voksen tar ansvar for å være pådriver for dette. Personalet bruker praksisfortellinger som refleksjonsgrunnlag, observasjon og dokumentasjon i hverdagen.

		Personalet følger opp alle former for krenkelser og mobbing barn imellom.		Tilfører nye materialer og opplevelser som fører til mestring og læring.
Kommunikasjon, språk og tekst.	Barnet får et positivt forhold til tekst og bilde som kilde til estetiske opplevelser og kunnskaper, samtaler og som inspirasjon til fabulering og nyskaping.	Personalet tilbyr og legger til rette for språkstimulering ved å ta fram f.eks ting fra snakkepakken. Personalet har fokus på etterarbeid/ pedagogisk dokumentasjon. Personalet tilrettelegger for høytlesing og sørger for lett tilgjengelig lesemateriell til barna. Personalet fornyer og tilbyr bøker i tråd med prosjektet vi jobber med i barnehagen.	Barnet liker å bli lest for. Barnet etterspør leseaktiviteter/ informasjon. Barnet gjenforteller om "sin dag" i barnehagen til foreldrene sine, ved hjelp av voksenstøtte og pedagogisk dokumentasjon.	Personalet skal utvide opplevelsen av det barnet har opplevd og ta det opp i etterarbeid. Tar barna med på det vi har opplevd f.eks til foreldrene og ellers i andre samtaler/ dialog med oss og hverandre. Lager tekst/ fortellinger til bilder sammen med barna. Skriver tekst på tegningene som barna tegner.
Kropp, bevegelse, mat og helse.	Barnet videreutvikler sin kroppsbeherskelse, grovmotorikk og finmotorikk, rytme og motoriske følsomhet. Barnet tilegner seg gode vaner og sunt kosthold	Personalet forstår og gir oppmuntrende bekreftelse på barnas sansemotoriske og kroppslige lek. Personalet inspirerer alle barna til å søke fysiske utfordringer og prøve ut sine kroppslige muligheter. Personalet sørger for god variasjon mellom aktivitet og hvile. Personalet tar vare på barnas helse og tilbyr et sunt og variert kosthold.	Barnet er positiv til tur og friluftsliv i barnehagen. Barnet søker fysiske utfordringer på tur. Barnet klarer selv. Barnet smaker på ulik mat, frukt og grønt.	Fast turdag hver uke. Varierte aktiviteter både ute og inne, som omfatter både fin- og grovmotorikk. Personalet har fokus på sunne matvaner. Personalet har kunnskap om Folkehelse i barnehagen.
Kunst, kultur og kreativitet.	Barnet utvikler sin følsomhet til å lytte, iaktta og uttrykke seg gjennom allsidige møter med og	Personalet er lyttende og oppmerksomme i forhold til barnas kulturelle uttrykk.	Barnet finner det naturlig å uttrykke seg verbalt og med dans og tegning/maling.	Personalet som går foran som rollemodeller ved for eksempel dramatisering av eventyr i barnehagen.

	refleksjon over kultur, kunst og estetikk.	Personalet viser respekt for barnas ytringsformer og fremmer lyst til å gå videre i utforskning av de estetiske områdene.	Barnet deltar i dramatisering.	Aktuelt og variert materiell/naturmaterialer synlig tilgjengelig for barna.
Natur, miljø og teknologi.	Barnet opplever glede ved å ferdes i naturen og får grunnleggende innsikt i natur, miljøvern og samspillet i naturen. Barnet får erfaringer med og kunnskaper om dyr og vekster og deres gjensidige avhengighet og betydning for matproduksjon.	Personalet har turglede for alle i fokus ved planlegging av uteaktiviteter/turer. Personalet legger til rette for undring sammen med barnet, og hjelper barnet til å finne svar på det det lur på.	Barnet er åpen og nysgjerrig på omgivelsene.	Barnehagen organiserer hverdagen med fast turdag for alle barn. Skaper rom for undring og lek ute på tur. Samler naturmaterialer på tur, til bruk i lek og formingsaktiviteter.
Etikk, religion og filosofi.	Barnet tilegner seg samfunnets grunnleggende normer og verdier. Barnet får kjennskap til religioner og tradisjoner som er knyttet til barna i barnegruppen.	Personalet er bevisste, gode rollemodeller i hverdagen. Personalet viser nysgjerrighet og positiv undring i forhold til religioner og tradisjoner knyttet til barna i gruppen. Personalet motvirker mobbing og rasisme.	Barnet viser åpenhet og nysgjerrighet for andre, og det andre interesserer seg for. Barnet opplever at det har medvirkning i sin egen barnehagehverdag.	Sørger for at det er rom for samtale og undring underveis. Samlingsstund. Dramatisering.
Nærmiljø og samfunn.	Barnet utvikler forståelse for ulike tradisjoner og levesett. Barnet blir kjent med lokalmiljøet. Barnet blir kjent med historien om Fru Inger og Bjelke. Barnet blir kjent med beltedyret Tarkus, brannbamsen Bjørnis og	Personalet bruker nærmiljøets ressurser til gode opplevelser. Personalet bruker læringsmuligheter tilpasset barnets forutsetninger og interesser. Personalet har kunnskap om historien om Austrått og har dette som tema gjennom året. Personalet introduserer helse, miljø og sikkerhet for barna og tilpasser innholdet ut fra barnets alder og modning.	Barnet opplever å gjenkjenne viktige kulturelle momenter i nærmiljøet sitt (f.eks Austråttborgen og viderebringer informasjon/samtale med andre om dette. Barnet kjenner historien og Fru Inger og Bjelke. Barnet viser interesse for trafiksikkerhet, brannvern og førstehjelp.	Besøke Austråttborgen. Internett og bøker som oppslagsverk. Fortelle gode historier som fanger barna. Personalet bruker det pedagogiske verktøyet trafiksikkerhet med «Tarkus», brannvernopplæring med «Bjørnis» og førstehjelp med «Henry».

	Henry – førstehjelp for barnehagebarn.			
Antall, rom og form.	Barnet erfarer ulike typer størrelser, former og mål gjennom å sortere og sammenligne.	Personalet sørger for at barna har tilgang til og tar i bruk ulike typer spill, teknologi, tellemateriell, klosser, leiker og formingsmateriell. Tilbyr materiell som gir barna erfaringer med klassifisering, ordning, sortering og sammenligning. Personalet bruker og forklarer ulike ord for å styrke begrepsforståelsen til barnet.	Barnet er opptatt av telling. Barnet kan farger.	Tilby ulike spill og leiker som utvikler og styrker barnets matematiske forståelse. Personalet som legger merke til og griper fatt i barnets bruk av matematikk/begrep i barnehagen, og bygger videre på disse sammen med barnet.
5-6 åringen				
Sosial kompetanse	Barnet bruker / utvikler sine sosiale ferdigheter gjennom rolleleik. Barnet opplever at det har en venn / venner. Barnet viser lærelyst. Røde og grønne tankebamser har bidratt til økt fokus på at barnets tanker er viktig.	Personalet legger til rette for variert rolleleik. Personalet hjelper barn inn i leik. Personalet er aktivt tilgjengelig for barnet. Personalet hjelper barnet å finne løsninger. Personalet støtter barn i deres kommunikasjon med andre. Personalet legger til rette for vennskap og fellesskap. Personalet oppmuntre barn til "jeg klarer selv". Personalet følger opp alle former for krenkelser og mobbing barn imellom.	Barnet deltar aktivt i rolleleik. Barnet tar kontakt med andre på en positiv måte. Barnet lytter til det andre har å fortelle. Barnet har venner. Barnet er interessert i å lære. Barnet uttrykker sine tanker og følelser ved hjelp av røde og grønne tankebamser.	Tar med barna på ulike arena for å gi nye impulser til rolleleik. Har fokus på rolleleik i barnehagens læringsmiljø. Har fokus på vennskap og fellesskap. Personalet bruker praksisfortellinger som refleksjonsgrunnlag, observasjon og dokumentasjon i hverdagen. Tilfører nye materialer og opplevelser som fører til mestring og læring.

Kommunikasjon, språk og tekst.	Barnet videreutvikler sin begrepsforståelse og bruker et variert ordforråd. Barnet føler trygghet ved skolestart da de er trygge i forhold til å uttrykke seg og de har fått et grunnlag og forhold til det som de skal lære i skolen.	Personalet gir barna opplevelser og erfaringer i begrepssystemer som farger, form, stilling, plass, størrelse, retning, antall, lyder og språklyd, vekt, mønster, forandring, temperatur, bruksmåter og funksjon, stoff- art, overflate, stoff - egenskaper, lukt, smak, tid, fart - hastighet, verdi (jfr. strategiplan for språk- og begrepslæring, skrive og leseopplæring, bruk av læringsstrategier). Personalet gir barna muligheter til å uttrykke sine tanker og meninger.	Barnet mestrer ferdighetene i TRAS- sirkelen. Barnet bruker et variert ordforråd. Barnet bruker matematiske begreper. Barnet ber om hjelp. Barnet forteller sine tanker og meninger.	Språkleiker; språksprell, rim og regler, vitser og gåter, sanger, leikeskriving, lesing, tankekart, tekstskaping, språkverksted. Systematisk begrepslæring i bolker. (jfr. veileder om begrepslæring).
Kropp, bevegelse, mat og helse.	Barnet har kunnskap om menneskekroppen og viser forståelse for betydningen av gode vaner og et sunt kosthold. Barnet tilegner seg gode vaner og sunt kosthold	Personalet bidrar til at barna tilegner seg gode vaner, holdninger og kunnskaper om kost, hygiene, aktivitet og hvile. Personalet gir barna muligheter til å delta i matlaging av sunn mat. Personalet sørger for god variasjon mellom aktivitet og hvile. Personalet tar vare på barnas helse og tilbyr et sunt og variert kosthold.	Barnet viser variasjon mellom aktivitet og hvile. Barnet har kunnskap om kroppen. Barnet har kunnskap om god mat for kroppen. Barnet viser gode kostvaner og trivsel ved matbordet. Barnet smaker på ulike mat, frukt og grønt.	Samtaler om kropp og helse. Tilrettelegger for trygg og utfordrende kroppslig lek. Forbereder måltid, lager mat ute/ inne. Rydder etter måltid, får gode vaner i forhold til selve måltidet. Personalet har fokus på sunne matvaner. Personalet har kunnskap om Folkehelse i barnehagen.

Kunst, kultur og kreativitet.	Barnet utvikler elementær kunnskap om virkemidler, teknikk og form, for å kunne uttrykke seg estetisk i visuelt språk, musikk, sang, dans og drama. Barnet tar i bruk fantasi, kreativ tenkning og skaperglede.	Personalet motiverer barna til å uttrykke seg og gi de muligheter til å finne sine egne uttrykksformer. Personalet tilbyr barna daglig tilgang til bøker, bilder, instrumenter, utkleddingsklær og rikelig variert materiale og verktøy for skapende virksomhet.	Barnet tar i bruk mange uttrykksmidler for å formidle sine tanker, følelser og ideer.	Estetiske aktiviteter; forming, tegning, maling, musikk, dans, drama. Tilbyr utvalgte leiker gjennom året, slik at leikene ruller.
Natur, miljø og teknologi.	Barnet lærer å iakttå, undre seg, eksperimentere, systematisere, beskrive og samtale om fenomener i den fysiske verdenen.	Personalet gir barna opplevelser som stimulerer dem til å undre seg over fenomener i naturen og teknologien. Personalet inkluderer friluftaktiviteter i skoleklubben. Personalet legger til rette for eksperimentering og utforskning på områder barna viser interesse for. Personalet gir barna erfaringer med tekniske leker og teknologi. Personalet er medforskere og undrer seg sammen med barna.	Barna stiller spørsmål, er nysgjerrige og undrer seg. Barna er opptatt av det de finner i naturen og som ikke bør være der. Barna bruker naturen med respekt og vet hvordan de skal ta vare på den.	Turer, eksperimentering, prosjektarbeid, faktabøker, internett, samtaler, teknologi i lek.
Etikk, religion og filosofi.	Barnet viser toleranse, interesse og respekt for hverandre.	Personalet hjelper barn i konfliktsituasjoner til å finne konstruktive løsninger. Personalet skaper rom for opplevelser, undring, ettertanke og gode opplevelser. Personalet har fokus på hva det vil si å være en god venn.	Barnet har gode venner og respekterer hverandre. Barna gjør gode handlinger for hverandre.	Samtaler, turer, deling av gruppa, lese historier og dramatisering.

		Personalet motvirker mobbing og rasisme.		
Nærmiljø og samfunn.	Barnet blir kjent med lokalmiljøet. Barnet opplever at det tas like mye hensyn til gutter og jenter. Barnet blir kjent med beltedyret Tarkus, brannbamsen Bjørnis og Henry – førstehjelp for barnehagebarn.	Personalet bruker nærmiljøet til gode opplevelser og læringsmuligheter. Personalet sørger for at både gutter og jenter får varierte utfordringer og like mye oppmerksomhet. Personalet har kunnskap om historien om Austrått og har dette som tema gjennom året. Personalet introduserer helse, miljø og sikkerhet for barna og tilpasser innholdet ut fra barnets alder og modning.	Barnet er kjent med nærmiljøet og hva som fins der. Barna har kunnskap om Austråttborgen. Både gutter og jenter blir hørt og lagt merke til. Barnet viser interesse for trafiksikkerhet, brannvern og førstehjelp.	Bøker, fortellinger, turer, samtaler, estetiske uttrykksmidler, praksisfortellinger som ser på forholdet gutt og jente. Besøker Austråttborgen og Austråttparken gjennom året. Har omvisning på Austråttborgen. Personalet bruker det pedagogiske verktøyet trafiksikkerhet med «Tarkus», brannvernopplæring med «Bjørnis» og førstehjelp med «Henry».
Antall, rom og form.	Barnet opplever glede over å utforske og leike med tall og former. Barnet erfarer plassering og orientering og på den måten utvikler sine evner til lokalisering.	Personalet legger til rette for at barna i lek og hverdagsaktiviteter får erfaringer med ulike typer mål, målenheter og måleredskaper. Personalet stimulerer barna til å fundere rundt avstander, vekt, volum og tid.	Barnet viser glede over å utforske ulike måleredskaper. Barnet bruker matematiske begreper i lek og hverdagsaktiviteter. Barnet kan orientere seg etter hvor vi er og hvor vi skal.	Baking, borddekking, skattekart språkverksted, samtale ute/inne, bruk av konkrete materialer, legge til rette utstyr for utforskning av matematiske redskaper i leiken, eksperimentering/ forsøk, hinderløype ute. Bruker ulike typer størrelser, former og mål gjennom å sortere og sammenligne i lek og hverdagsaktiviteter.

VEDLEGG 2 – ÅRSHJUL

TIDSROM	AKTIVITETER I BARNEHAGEN	TEMA OG FAGOMRÅDER	FORELDRESAMARBEID	LEDERE	Vurdering og evaluering
AUGUST	Oppstart nytt barnehageår Blått område - TRAS	Kropp, bevegelse, mat og helse	Oppstartsamtale for nye foreldre. Presentere årshjulet.	Oppstartsamtaler Jobbsamtaler	Fagområdene evalueres på refleksjonsmøter og personalmøter etter hver periode.
SEPTEMBER	Brannvernuke Brannøvelse Blått område - TRAS	Kropp, bevegelse, mat og helse TARKUS BJØRNIS HENRY	Foreldremøte FAU-møte SU-møte – Godkjenning års – og utviklingsplan	Oversikt over skolestartere sendes til helsestasjon. Årsplan ferdigstilles 15.09 Jobbsamtaler Kartlegge høstferie	
OKTOBER	FN-dagen Blått område - TRAS	Etikk, religion, filosofi	Besteforeldrekaffe Foreldresamtaler		
NOVEMBER	Juleforberedelser Rødt område -TRAS	Etikk, religion, filosofi	Foreldresamtaler	Tilsynsbehov i jula	Medarbeiderne involveres i planer og vurdering av måloppnåelse på refleksjonsmøter og personalmøter.
DESEMBER	Juleforberedelser Kirkebesøk Lucidag Nissefest Rødt område - TRAS	Etikk, religion, filosofi	FAU - julefrokost	Kartlegge jula	Foreldre medvirker i foreldresamtaler, foreldremøter og i bringe- hentesituasjonen.
JANUAR	Rødt område - TRAS	Antall, rom og form		Kartlegge vinterferie Forventningsavklaring Medarbeidersamtaler	
FEBRUAR	Karneval Samefolkets dag Grønt område - TRAS	Antall, rom og form		Medarbeidersamtaler	
MARS	Barnehagedagen Påskeforberedelser Grønt område - TRAS	Natur, miljø og teknologi	Påskefrokost Foreldresamtaler	Tilsynsbehov i påska	

APRIL		Natur, miljø og teknologi	Foreldresamtaler Foreldremøte	Infoark om skolestartere leveres skolen Barnehageopptak Kartlegge sommerferie	
MAI	Brannøvelse Fotografering 17. mai Rydding i nærområdet	Nærmiljø og samfunn		Oppfølgingssamtale Overføringssamtaler mellom avdelingene	
JUNI	Skoleklubben overnatter i lavvo i bhg	Nærmiljø og samfunn	FAU- sommerfest	Ferieavvikling uke 28 – 32 Vedlikehold garderobebenker	

VEDLEGG 3 – MØTESTRUKTUR

Type	Styrer	Teamleder	Tiltaksleder	Pedagoger	Fagarbeider/ Assisterter	Tillitsvalgte	Verneombud	Hypighet
Morgenmøte	X	X		1 fra hver avdeling				Daglig kl 8.45 – 9.00
Møte med teamleder	X	X						Hver onsdag
Ledermøte bhg	X	X		X				1.onsdag i måneden.
Refleksjonsmøte	Ved behov	Ved behov		X	X			Torsdager 1 gang pr mnd pr avdeling
Fellesmøte	X	X		X	X			1-2 ganger pr mnd kl 17 - 19
Medbestemmelsesmøte	X	Ved behov				PTV		Etter fastsatt møteplan, ellers ved behov
Møte med verneombud	X	Ved behov				VO		Etter fastsatt møteplan, ellers ved behov
Tiltaksteam	X	X	X	Ved behov				Hver 6. uke etter fastsatt møteplan
Fastmøte med ppt	X	X	X	Ved behov				Hver 6.uke etter fastsatt møteplan
Enhetsledermøte	X							Hver 2. onsdag
Styremøter	X							Hver 2. onsdag

ØRLAND KOMMUNE

Postboks 43, 7160 Bjugn Tlf: 72 51 40 00
Alf Nebbs gate 1, 7160 Bjugn postmottak@orland.kommune.no

ØRLAND
KOMMUNE